

СТАЛЕ ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ ТА ОХОРОНА ДОВКІЛЛЯ: ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК І СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ

Сергєєв Олександр Андрійович

аспірант

*Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича*

Вплив економічного зростання на стан довкілля є однією з найактуальніших проблем сучасного світу. Напружений баланс між економічними потребами суспільства та збереженням природних ресурсів та екосистем став викликом для нашої планети.

Екологічна безпека України зазнає загроз через значне забруднення атмосферного повітря, водних та земельних ресурсів, недостатній контроль з боку держави та неефективний моніторинг навколишнього природного середовища.

За даними Доповіді Програми розвитку ООН про стан людського розвитку за 2019 рік, недостатня увага до викликів, пов'язаних зі зміною клімату, може призвести до соціальної нерівності, підриву демократії та нестабільності, загрожуючи досягненню Цілей сталого розвитку.

Згідно зі звітами Всесвітньої метеорологічної організації, середня температура на планеті зросла на 1,2°C з початку 20-го століття, а зростання може досягти від 1,5°C до 4,3°C до кінця 21-го століття залежно від обсягу викидів парникових газів. Паризькою угодою встановлено цілі обмеження зростання температури до 2°C і, уявних, 1,5°C понад доіндустріальні рівні.

Доповідь Міжурядової групи експертів з питань зміни клімату підкреслює, що реалізація цілей Паризької угоди можлива, якщо світ досягне нетто-нульових викидів парникових газів до 2050 року [1].

Для вирішення проблеми зв'язку між економічним зростанням і станом довкілля необхідна спільна дія глобального співтовариства. Потрібно здійснювати інновації в економіці, просувати стале виробництво та споживання, сприяти використанню відновлюваних джерел енергії, запроваджувати ефективну політику збереження ресурсів та зменшення викидів шкідливих речовин.

В Україні за даними Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України, лише близько 9% від загального обсягу відходів підлягає переробці та використанню вторинних матеріалів, тоді як більшість відходів надалі накопичується на сміттєзвалищах або спалюється, при цьому не використовуючись як ресурс.

Під час війни в країні з'явився ще один тип відходів – відходи руйнації. Питанням поводження з цими відходами опікується Міністерство екології та природних ресурсів України спільно з Мінрегіоном. Вже розроблений та затверджений Урядом відповідний порядок поводження з відходами [3].

Проте, в країні активно здійснюються заходи для розвитку циркулярної економіки. Наприклад, було прийнято Закон України «Про управління відходами», який набирає чинності 9 липня 2023 року. Законом передбачено запровадження дієвих механізмів у сфері управління відходами як на етапі їх утворення та повторного використання компонентів, що мають ресурсну цінність, так і на етапі збирання, оброблення та видалення [2].

Україна активно співпрацює з міжнародними організаціями та іншими країнами у сфері охорони навколишнього середовища. Протягом 2022 року за підтримки уряду Німеччини через Німецьке товариство міжнародного співробітництва (GIZ) у рамках проєкту «Підтримка встановлення схеми торгівлі викидами парникових газів (СТВ) в Україні» тривала робота щодо створення електронного Єдиного реєстру з моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів [2].

За даними Міністерства освіти та науки України, в 2021 році в Україні було розроблено та впроваджено програми з екологічної освіти у школах та вищих навчальних закладах. Це сприяє підвищенню рівня свідомості населення щодо сталого споживання, енергоефективності та екологічних практик.

У 2022 році було проведено дослідження екологічної освіти в Україні за ініціативою німецької організації Austausch e.V. Дослідження було проведено в рамках проєкту під назвою «Fostering climate education in Eastern Europe» (Підтримка кліматичної освіти в Східній Європі), який отримав фінансову підтримку Міністерства закордонних справ Німеччини. Метою дослідження було вивчити стан екологічної освіти в Україні та визначити потреби і можливості щодо розвитку цієї сфери. Дослідження охопило різні аспекти екологічної освіти, зокрема програми та курси, які викладаються в школах та вищих навчальних закладах, наявність навчальних матеріалів та методик, роль вчителів у формуванні екологічної свідомості учнів, а також рівень участі громадськості в екологічних ініціативах.

Одним з найважливіших факторів сталого розвитку економіки є розвиток технологій та інновацій, спрямованих на зменшення негативного впливу економічного зростання на довкілля. За даними Державної служби статистики України, в 2021 році було виділено понад 2% від ВВП на дослідження та розвиток в галузі екології та сталого розвитку [1].

Україна активно розробляє та впроваджує екологічні інновації, такі як використання відновлюваних джерел енергії, ефективного використання ресурсів та зелені технології.

У 2019 році Україна демонструвала значний прогрес у розвитку відновлюваної енергетики, що визнано у світовому масштабі. Країна увійшла до ТОП-10 країн за темпами росту відновлюваної енергетики. Не менш вражаючі результати були досягнуті в розвитку сонячної енергетики, коли Україна у 2020 році увійшла до ТОП-5 європейських країн за темпами розвитку цього напрямку [5].

Також активно розвивається гідроенергетика та біомасова енергетика. У сфері ефективного використання ресурсів Україна здійснює кроки для поліпшення енергоефективності. Впровадження енергоефективних технологій та раціонального використання енергії може сприяти зменшенню споживання та викидів парникових газів. За даними Державної служби статистики України, в 2021 році енергозберігаючі заходи та енергоефективні технології забезпечили зниження споживання енергії в промисловості на 3,2% [1].

Україна також сприяє впровадженню зелених технологій. За даними Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, у 2021 році інвестиції в екологічні технології та інновації зросли на 12,5%. Це включає розробку та впровадження екологічно чистих технологій у сільському господарстві, промисловості та інших секторах економіки.

Економічне зростання та стан довкілля взаємопов'язані. Відтак, ефективне управління економікою потребує уваги до стану довкілля та його впливу на життя людей і подальший розвиток суспільства.

Неправильне використання ресурсів та незбалансовані практики можуть мати негативні наслідки для довкілля. Однак, економічне зростання може бути й позитивною силою для стану довкілля, якщо його супроводжує сталий розвиток. Стратегії сталого розвитку поєднують економічні досягнення з охороною довкілля та соціальною справедливістю. Це включає принципи екологічного виробництва, зменшення викидів та використання енерго- та ресурсозберігаючих технологій, розвиток відновлюваних джерел енергії та просування циркулярної економіки.

Тісний зв'язок між економічним зростанням і станом довкілля вимагає збалансованого підходу та взаємодії всіх зацікавлених сторін, включаючи уряди, підприємства, громадські організації та громадян. Тільки шляхом спільних зусиль ми зможемо забезпечити сталий економічний розвиток, зберегти природні ресурси та покращити якість життя у гармонії з природою.

Список використаних джерел:

1. Закон про відходи: Закон України від 15 квітня 2021 року № 1363-IX. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1363-2021-%D1%80#n17>.
2. Український державний комітет статистики. Енергетика. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ni.htm.
3. Український офіс Організації Об'єднаних Націй. Звіт про результати роботи в Україні. URL: https://ukraine.un.org/sites/default/files/2022-06/UNCountryResultsReport2021UA_v02.pdf.
4. Одним із важливих питань сьогодні в Україні залишається відновлення моніторингу стану навколишнього природного середовища. Міністерство енергетики та захисту довкілля України. URL: <https://mepr.gov.ua/odnym-iz-vazhlyvyh-pytan-sogodni-v-ukrayini-zalyshayetsya-vidnovlennya-monitoryngu-stanu-navkolyshnogo-pryrodnogo-seredovyshha/>.
5. Global Climatescope. Climatescope 2021 Report. URL: <https://global-climatescope.org/downloads/climatescope-2021-report.pdf>.
6. Портал відкритих даних України. Дія. Веб-сайт. URL: <https://data.gov.ua/dataset/8da31ca3-4eb3-4b99-b429-5078d2db5571>.